

บทที่ 9

ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าต่างประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าต่างประเทศที่ประเทศไทยประสบอยู่ในปัจจุบัน คือ การขยายการส่งออก ทั้งในรูปมูลค่าและปริมาณสินค้า ประเภทสินค้าและตลาดลูกค้า ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดจากสาเหตุทั้งภายนอกและภายในประเทศ ปัญหาที่เกิดจากภายในประเทศบางประการเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้ เช่น ปัญหาด้านการผลิตสินค้า ปัญหาด้านการตลาด หรือการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนปัญหาที่เกิดจากสาเหตุภายนอกประเทศนั้น ได้แก่ การที่ประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลายประสบปัญหาทางการค้าระหว่างประเทศต่างก็พยายามหามาตรการป้องกันตนเองจากภัยทางเศรษฐกิจ และมีการนำลัทธิกีดกันทางการค้ามาใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งลัทธิกีดกันทางการค้านี้ปรากฏออกมาในสองลักษณะ คือ การสร้างอุปสรรคทางด้านภาษีอากร (Tariff Barriers: TBs) และอุปสรรคที่ไม่มีภาษีศุลกากร (Non - Tariff Barriers: NTBs) แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของโลกมีความผันผวนมาก การใช้อุปสรรคทางภาษีศุลกากรได้ผลน้อยมาก ประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลายจึงหันมาใช้การกีดกันทางการค้าโดยใช้อุปสรรคที่ไม่มีภาษีศุลกากรกันมากขึ้น

ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าต่างประเทศของประเทศไทย จึงพิจารณาได้จาก 2 กรณี คือ

- (1) ปัญหาที่เกิดจากภายในประเทศ (Endogeneous Factors)
- (2) ปัญหาที่เกิดจากภายนอกประเทศ (Exogeneous Factors)

9.1 ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในประเทศ (Endogeneous Factors)

เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และอาจแก้ไขหรือควบคุมได้โดยตัวเอง หรือโดยรัฐบาลของประเทศนั้นๆ ปัญหาเหล่านี้ ได้แก่

9.1.1 ปัญหาจากการผลิต

(1) สินค้าเกษตร

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมอาชีพหลัก คือ การเกษตร ดังนั้นสินค้าเกษตรที่ผลิตจึงส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ในแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ แรงกระตุ้นของราคาจากฤดูกาลก่อน และการคาดคะเนถึงแนวโน้มของตลาดในปีต่อไป สินค้าเกษตรซึ่งผลิตได้ในแต่ละปี จึงมีปริมาณไม่แน่นอน ประกอบกับเกษตรกรของไทยไม่มีความรอบรู้และขาดการใส่ใจในการปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกให้มีประสิทธิผลทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ การขาดแคลนบริการของรัฐ เช่น ระบบการชลประทาน ข้อมูลหรือข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ยาฆ่าแมลง การใช้ปุ๋ย และวิธีการดูแลรักษา สินค้าเกษตรที่ผลิตได้จึงมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ ราคาต่อหน่วยจึงต่ำ การหาตลาดเพื่อส่งออกจึงเป็นไปค่อนข้างยาก

(2) สินค้าอุตสาหกรรมเกษตรหรือสินค้าอุตสาหกรรม

การผลิตสินค้าเกษตรบางประเภทมีปริมาณสูง และอาจทำการแปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า ทำให้มีการจ้างแรงงานมากขึ้น และมูลค่าการส่งออกต่อหน่วยจะเพิ่มสูงขึ้น แต่กรรมวิธีในการแปรรูปสินค้าเกษตรบางอย่างยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เช่น อ้อยนำไปใช้ในการผลิตน้ำตาลทราย แต่ผู้ผลิตน้ำตาลทรายในประเทศไทยยังไม่อาจทำการผลิตน้ำตาลทรายให้มีคุณภาพตามที่ต่างประเทศต้องการนำไปบริโภคได้ น้ำตาลทรายที่ส่งออกไปจะถูกนำไปผลิตใหม่ให้มีความสะอาดและบริสุทธิ์มากขึ้น ในกรณีนี้ทำให้ราคาส่งออกน้ำตาลทรายต่อหน่วยมีมูลค่าสูงไม่มากเท่ากับที่จะทำการส่งออกน้ำตาลทรายที่ต่างประเทศนำไปบริโภค แต่การที่ไทยไม่ได้ทำการผลิตก็เนื่องจากขาดแคลนเทคนิคการผลิต และขาดแรงงานที่มีความสามารถในการผลิตนั่นเอง

(3) ประเภทการผลิต

สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยในอดีตมีเพียงข้าว ยาง และดีบุก ต่อมาได้มีการขยายประเภทการส่งออกให้มีจำนวนมากขึ้น (diversification) ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงภัยในด้านการค้าต่างประเทศให้ลดลง แต่ในปัจจุบันนี้ประเภทของสินค้าส่งออกที่นำรายได้มาให้ประเทศมีเพียง 14 รายการ ประกอบไปด้วย ข้าว ยาง ดีบุก ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ปอแก้ว และปอกระเจา กุ้งสด แผงวงจรไฟฟ้า ยาสูบ น้ำตาล ถั่วเขียว ฟลูออไรท์ ข้างฟาง ซีเมนต์ และไม้สัก การพึ่งพารายได้จากส่งออกสินค้าไม่กี่รายการเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจขึ้นได้หากการส่งออกสินค้าดังกล่าวประสบปัญหา ปัญหาทางด้าน

นี้เกิดขึ้นเนื่องจากการขาดข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ และเกษตรกรยึดถือการผลิตตามแบบบรรพบุรุษ

(4) ผู้ผลิต

ผู้ผลิตในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยๆ การดำเนินการผลิตสินค้าเป็นไปโดยขาดความรู้ความชำนาญที่จะปรับปรุงปริมาณและคุณภาพของผลผลิต การที่จะชักจูงให้ผู้ผลิตสินค้าทำการผลิตตามเป้าหมายของประเทศจึงเป็นไปได้ยาก ดังเช่น การที่ทางการให้การช่วยเหลือในด้านการฉีดยาฆ่าแมลงหรือการใช้ปุ๋ยโดยใช้เฮลิคอปเตอร์ แต่เกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือที่จะทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันเป็นแปลงใหญ่ สาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องจากไม่ยอมเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ตนไม่เคยเพาะปลูก

9.1.2 ปัญหาทางการตลาด ได้แก่ ปัญหาในด้าน

(1) การจำหน่าย

ราคาจำหน่ายของสินค้าส่งออกบางประเภทอยู่ในลักษณะที่แข่งขันกันส่งออก พยายามจำหน่ายตัดราคาตัวเอง ทำให้ผู้ซื้อในต่างประเทศได้เปรียบ นอกจากนี้ผู้ผลิตยังมีได้ทำการจำหน่ายสินค้าเองโดยตรงแต่มักจะผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมีความชำนาญในด้านการหาตลาดและลูกค้ามากกว่าผู้ผลิตเอง สินค้าที่ผ่านพ่อค้าคนกลางมักยอมทำให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น อันเป็นการยากที่จะแข่งขันกับสินค้าประเภทเดียวกันในตลาดต่างประเทศ

(2) การแปรรูป (Processing)

โดยที่สินค้าที่ผลิตได้ในประเทศส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรมีการเริ่มดำเนินการผลิตสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมบ้าง แต่กิจการยังไม่ขยายขอบเขตมากเท่าที่ควร สินค้าเกษตรอีกเป็นจำนวนมากยังไม่อาจดำเนินการแปรรูปได้ ความเสียหายของสินค้าเกษตรเหล่านั้นในรูปของการเน่าเสียจึงมีมาก เช่น ผัก ผลไม้ บางประเภทการแปรรูปบางครั้งไม่ได้มาตรฐานที่ต่างประเทศต้องการ

(3) การขนส่ง (Transportation)

การขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตมายังตลาดผู้บริโภค หรือเพื่อส่งออกมักจะเสียเวลาทำให้สินค้าเกษตรบางประเภทไม่มีความสดเท่าที่ควร และหากส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศอาจต้องใช้เวลาเดินทางนานพอสมควรกว่าจะถึงจุดปลายทาง ในกรณีเช่นนี้ ทำให้คุณภาพของสินค้าลดลง นอกจากนี้ การจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export

Processing Zone: EPZ) ยังไม่เป็นผลสำเร็จค่าใช้จ่ายในการขนส่งเหล่านี้จะทำให้สินค้ามีราคาสูง เป็นการยากแก่พ่อค้าที่จะแข่งขันกับพ่อค้าในต่างประเทศ

ในด้านการขนส่งระหว่างประเทศนั้น ประเทศไทยมีสินค้าเกษตรเป็นจำนวนมากหลายล้านตันส่งไปจำหน่ายยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่กิจการเดินเรือระหว่างประเทศของไทยยังไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร เรือที่ใช้ในการขนส่งสินค้าเหล่านั้นล้วนแต่เป็นเรือของต่างชาติทั้งสิ้น ค่าระวางเรือจึงตกเป็นของต่างชาติ บริษัทเรือต่างชาติเข้ามามีบทบาทในการบรรทุกสินค้าของไทยเป็นล่ำเป็นสัน อำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ จึงตกอยู่ในมือของขมรมสายเดินเรือของต่างชาติมาโดยตลอด ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าระวางเรือที่ไทยต้องจ่ายเป็นค่าขนส่งสินค้านี้มีมูลค่าปีละหลายหมื่นล้านบาท และเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งทำให้ไทยขาดดุลทางการค้า

(4) เงินทุน (ดูบทที่ 5 สถาบันทางการเงินประกอบ)

พ่อค้าผู้ส่งออกชาวไทยขาดแคลนเงินทุนที่จะมาใช้ในการบริหารการส่งออกและช่วยเหลือสมาชิกในกรณีที่ต้องแข่งขันกับต่างประเทศ ทางกรมไม่มีเงินทุนสำหรับการช่วยเหลือเพื่อการส่งออกได้เหมือนเช่นที่รัฐบาลประเทศอื่นๆ กระทำกัน อำนาจของพ่อค้าไทยที่จะแข่งขันกับพ่อค้าต่างประเทศจึงเป็นไปในขอบเขตจำกัด

(5) มาตรฐานและคุณภาพ (Standardization)

สินค้าที่ส่งออกจะมีการระบุมาตรฐานหรือคุณภาพของสินค้าไว้ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการเจรจาทางการค้ากับต่างประเทศ ทำให้พ่อค้าผู้ซื้อในต่างประเทศมีความมั่นใจในคุณภาพของสินค้า ขจัดความขัดแย้งทางการค้า

(6) การหีบห่อ (Packing)

สินค้าส่งออกของไทยมักมีปัญหาในด้านการหีบห่อยังไม่ดีพอ ทั้งนี้ เนื่องจากพ่อค้าส่งออกยังไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเท่าที่ควร สินค้าที่ประสบปัญหาอย่างหนัก คือ สินค้าเกษตร โดยเฉพาะผลไม้และดอกไม้สด ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาในด้านดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ได้ผลเต็มที่นัก

(7) การโฆษณา (Advertising)

การโฆษณานับว่าเป็นหนทางที่จะนำสินค้านั้นๆ ไปสู่ความสนใจผู้บริโภค ในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาของแต่ละบริษัทมักจะสูงเป็นอันดับหนึ่ง ในกรณีของสินค้าที่จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศนั้น ยังขาดการโฆษณาในด้านการแสดงสินค้าในต่างประเทศ

ทั้งนี้ อาจเนื่องจากพ่อค้าผู้ผลิตในประเทศขาดประสบการณ์หรือเงินทุนที่จะดำเนินการหรือมองข้ามปัญหานี้ไป

(8) การส่งมอบ (Delivery)

การส่งมอบนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ซื้อในต่างประเทศมีความมั่นใจในความตรงต่อเวลาและความรับผิดชอบของพ่อค้าผู้ส่งออก แต่จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบัน พ่อค้าส่งออกของไทยมักจะส่งของให้ล่าช้ากว่าเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ สินค้าไปถึงปลายทางช้า ในกรณีของสินค้าที่ต้องมีการใช้ตามฤดูกาล เช่น เสื้อผ้าฤดูร้อน ดอกไม้สด ผลไม้บางประเภท หากไปล่าช้ากว่าความต้องการใช้ในฤดูกาลนั้นๆ พ่อค้าผู้ซื้อสินค้าต่างประเทศอาจจะประสบปัญหาในด้านการจำหน่ายได้

9.1.3 ปัญหาจากการบริหารงานของรัฐบาล

ในประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ภาครัฐบาลนับว่าเป็นภาคใหญ่ของประเทศที่จะมีบทบาทอิทธิพล หรือส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศเข้าไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่การดำเนินงานของภาครัฐบาลไม่อาจบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากการประสบปัญหาบางประการดังต่อไปนี้

(1) ด้านเงินทุน (Financing)

โดยที่รัฐบาลต้องมีรายจ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศจำนวนมหาศาล รายจ่ายของรัฐบาลที่จะนำมาใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือในด้านการส่งออกจึงไม่มี เช่น การขาดเงินสำหรับช่วยเหลือการส่งออก (export subsidy) การขาดเงินจัดตั้งคลังสินค้าในบริเวณที่เหมาะสม การขาดเงินทุนยุงราคาสินค้าบางประเภทที่มีแนวโน้มจะเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญมีผลทำให้เกษตรกรไม่ยอมทำการเพาะปลูก เนื่องจากไม่กล้าเสี่ยงการขาดแคลนเงินทุนเพื่อซื้อเรือเดินทะเลขนส่งสินค้า

(2) ด้านข้อมูล (Information)

การจัดเก็บข้อมูลสำหรับประเภทสินค้าที่ผลิตได้ ความต้องการบริโภคภายในประเทศและความต้องการในตลาดต่างประเทศ ซึ่งภาครัฐบาลกระทำอยู่ขาดความรวดเร็ว ไม่ทันสมัย ไม่อาจควบคุมการลักลอบส่งออกของพ่อค้าได้ นอกจากนี้ บางครั้งข้อมูลที่ภาครัฐบาลแจ้งชักชวนให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกสินค้าบางประเภทเพื่อการส่งออกไม่ทันต่อเหตุการณ์ หรือเช่นข้อมูลการได้รับ G.S.P. ของประเทศต่างๆ มักจะล่าช้า ทำให้พ่อค้าผู้ส่งออกไม่อาจดำเนินการจัดหาสินค้าเพื่อส่งออกทันเหตุการณ์ได้

นอกจากนั้น สถิติของสินค้าประเภทเดียวกันแต่หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง เสนอตัวเลขแตกต่างกัน ข้อนี้เป็นผลเสียต่อการวางแผนในการส่งออก

(3) ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Public Officers)

เนื่องจากภาครัฐบาลเป็นภาคหน้าของประเทศ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ และยึดหลักปฏิบัติในด้านการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน และปริมาณ ในด้านการค้าต่างประเทศอย่างเข้มงวด และควรจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะให้การช่วยเหลือแก่พ่อค้าผู้ส่งออกได้เป็นอย่างดี

แต่จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง เจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะมี ความรู้ความสามารถในขอบเขตจำกัด จนกระทั่งมีคำพูดอยู่เสมอว่าไม่ทันเหลี่ยมพ่อค้า นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่บางหน่วยงานยังขาดความสุจริตใจในการประกอบกรงาน ช่วยเหลือพ่อค้าโดยการ ปลอมให้มีการส่งออกสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานเช่นนี้ทำให้เสียชื่อของสินค้าไทย พ่อค้าผู้ซื้อใน ต่างประเทศจะหมดความเชื่อถือในคุณภาพและสินค้าจากไทย และในที่สุดจะมีผลกระทบต่อถึง มูลค่าการส่งออกจะลดลง และผลถึงดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นด้วย

(4) ด้านนโยบาย (Trade Policy)

การที่ประเทศไทยขาดดุลทางการค้าโดยตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2498 และมูลค่าการขาดดุลเพิ่มขึ้นอย่างหนักเรื่อยมา และประมาณว่ามูลค่าการขาดดุลการค้าใน พ.ศ. 2530 อาจเพิ่มถึง 76,538 ล้านบาทนั้น สาเหตุประการสำคัญประการหนึ่ง คือ ประเทศไทย ขาดนโยบายที่แน่นอนในด้านการพยายามแก้ไขภาวะการค้ากับต่างประเทศ เช่น สมัยนายออบ วสุรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้มีความพยายามในการจัดตั้งสภาการตลาด สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญประเภทต่าง ๆ เพื่อให้สภาการตลาดของสินค้าแต่ละประเภท ดำเนินการในด้านการตลาดแก่สินค้าประเภทนั้น ๆ เพียงชนิดเดียว หรือความพยายามในการ สร้างเขตปลอดภาษี หรือเขตการค้าเสรีเพื่อส่งเสริมให้เป็นเขตอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการ ส่งออก หรือความพยายามในการจัดตั้งพาณิชย์นาวีแห่งชาติขึ้น พยายามหาเงินทุนมาซื้อเรือ เดินทะเลเพื่อที่ค่าระวางเรือจะเป็นรายได้ให้แก่ประเทศบ้าง หรือความพยายามในการวางแผน เพื่อก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกสำหรับเรือเดินทะเลแบบใหม่ที่มีระวางเรือหนักมาก จะเห็นได้ว่า นโยบายในการดำเนินงานด้านเหล่านี้ไม่มีการสืบเนื่องต่อกันมา บางครั้งในรัฐบาลยุคต้นมี กำหนดนโยบายไว้ แต่พอเข้ายุคปลายรัฐบาลก็ได้หดยกนโยบายนั้นมาพิจารณาดำเนินการ เลย ปัญหาข้อนี้ประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศต่างก็ประสบปัญหา เพราะรัฐบาลของประเทศ

เหล่านี้มาจากทหาร (military government) มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย นโยบายของประเทศจึงขาดความต่อเนื่อง

(5) ด้านมาตรการเด็ดขาด

เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่ไม่แน่นอนในการแก้ไขปัญหาทางการค้าต่างประเทศ มาตรการบางประการที่นำออกมาใช้จึงดำเนินไปอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ ตามแนวนโยบาย รวมถึงการควบคุมการนำเข้าสินค้าเข้าบางอย่างไม่เด็ดขาด ซึ่งต่อมาได้เลิกควบคุม หรือการดำเนินการลงโทษผู้ส่งสินค้าออกที่ปฏิบัติผิดกฎโดยการส่งสินค้าต่ำกว่ามาตรฐานออกไปจำหน่ายต่างประเทศนั้น ไม่มีการลงโทษจริงจัง ทั้งนี้ เนื่องจากระบบทางสังคมในประเทศยังไม่มีการจำแนกความรับผิดชอบและความสัมพันธ์โดยส่วนตัวออกจากกัน ผู้ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมจะหมดกำลังใจในการทำงาน

(6) ด้านตลาดต่างประเทศ (Foreign Market)

จากการที่รัฐบาลขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินงานด้านส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ทำให้การอบรมทางด้านตลาดต่างประเทศแก่ผู้ส่งออก การนำคณะผู้แทนทางการค้าไปต่างประเทศกระทำได้ในขอบเขตจำกัด รวมถึงการจัดตั้งศูนย์การค้า หรือสำนักงานทูตพาณิชย์ในต่างประเทศด้วย การตัดสินใจที่ล่าช้า เช่น การเจาะตลาดตะวันออกกลางช้าไป ทั้งในด้านการขายสินค้าอุปโภคบริโภค การเข้าไปประมูลงานก่อสร้างนับว่าเป็นอุปสรรคทางด้านต่างประเทศอย่างยิ่ง

(7) กฎหมายไม่อำนวยความสะดวก

การที่กฎหมายของไทยมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ เพื่อจดทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการส่งออกมากเกินไป มีผลให้พ่อค้าผู้จะประกอบการค้าเกิดความท้อถอย นอกจากนั้น ระเบียบพิธีการศุลกากรที่เข้มงวดและมีลำดับชั้นมาก นับว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การค้าต่างประเทศของไทยไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

(8) ระบบญาติพี่น้อง

จากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย ประกอบกับความตั้งใจในการทำงานเพื่อส่วนรวมยังไม่มีเพียงพอ รัฐบาลส่วนใหญ่มักจะมีการให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาญาติพี่น้องหรือผู้ใกล้ชิด ให้ได้รับการช่วยเหลือจากทางการในด้านการผลิตและการค้าต่างประเทศ ซึ่งผู้ได้รับการช่วยเหลือเหล่านี้อาจไม่มีความสามารถในการดำเนินงานได้ เช่น ผู้ผลิตและผู้ค้ารายอื่นๆ ซึ่งไม่ได้รับการช่วยเหลือจากทางการ การช่วยเหลือเช่นนี้จึงก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรภายในประเทศไปโดยไม่เกิดประโยชน์สูงสุด

(9) ขาดบรรยากาศการลงทุน

การขาดเสถียรภาพทางรัฐบาลย่อมมีผลถึงแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ผู้ลงทุนชาวต่างชาติที่สนใจจะมาลงทุนในไทยไม่กล้านำเงินมาลงทุน ส่วนหนึ่งอาจเกรงว่า ในอนาคตรัฐบาลอาจยึดเข้าเป็นของรัฐ และส่วนหนึ่งอาจเกรงว่าบรรยากาศทางการเมืองอาจก่อให้เกิดความยากลำบากในการถอนทุนคืน

(10) การหนีออกของเงินทุนภายในประเทศ

ในขณะที่ใดก็ตาม ที่บรรยากาศทางการเมืองภายในประเทศไม่สู้มีเสถียรภาพ หรือไม่มีความแน่นอนเท่าที่ควรแล้ว ผู้ลงทุนชาวไทยมักจะขนเงินไปลงทุนในต่างประเทศซึ่งอาจมีบรรยากาศทางการเมืองที่แน่นอนกว่า การหนีออกของเงินทุนทำให้ปริมาณเงินภายในประเทศลดลงก่อให้เกิดภาวะเงินตึง ขาดเงินลงทุน และดึงเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ ให้หดตัวลง

(11) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ประเทศในกลุ่มอาเซียนพยายามร่วมปรึกษาหารือเพื่อสร้างความร่วมมือในทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งในด้านการผลิต การลงทุน และรวมกันส่งออก สำหรับสินค้าที่ผลิตได้ประเภทเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างอำนาจการต่อรองให้กับประเทศในกลุ่มอาเซียน

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลมากและบ่อยครั้งที่สุดในกลุ่มอาเซียน การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยที่มีต่อกลุ่มอาเซียนจึงขาดตอน และต้องมีการศึกษาใหม่ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล (รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนจะร่วมประชุมกันทุกปี) แนวคิดในการดำเนินงานจึงไม่อาจได้ผลดีเท่ากับผู้ที่ดำเนินงานต่อเนื่องกันโดยบุคคลเดิม

9.1.4 ช่องว่างทางการค้า (Trade Gap)

ช่องว่างทางการค้าต่างประเทศของประเทศไทยขยายขอบเขตกว้างขึ้นทุกปี ถึงแม้ทุกรัฐบาลจะพยายามอย่างยิ่งที่จะลดช่องว่างให้แคบลงมาก็ตาม แต่การดำเนินงานไม่ได้ผล ทั้งนี้ เนื่องจากอุปสงค์ในสินค้าต่างประเทศมีมาก

การที่ช่องว่างทางการขยายสินค้าต่างประเทศขยายขอบเขตออกไปมากเช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศบางประการ คือ

(1) หนี้ต่างประเทศ (Foreign Debt)

การขาดดุลทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้รัฐบาลไทยต้องพยายามหารายได้ส่วนหนึ่งสำหรับมาชำระเป็นค่าสินค้าเข้า รายได้ส่วนนี้อาจได้มาจากการนำเงินคงคลังหรือเงินทุนสำรองของประเทศมาใช้ก่อน หรือได้จากการกู้ยืมเงินภายในประเทศในรูปแบบพันธบัตรรัฐบาล หรือได้จากการกู้ยืมต่างประเทศเพื่อนำมาใช้จ่าย ภาระหนี้สินภายในประเทศไม่สู้หนักใจเท่ากับภาระหนี้สินจากต่างประเทศ เนื่องจากภาระหนี้จากต่างประเทศนั้นจะต้องประกอบไปด้วยดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าบริการหนี้สิน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ประกอบรัฐบาลไทยจำเป็นต้องจ่ายค่าหนี้สินคืนต่างประเทศในอนาคต อันจะมีผลถึงดุลการชำระเงินระหว่างประเทศขาดดุลได้

(2) ขาดมาตรการที่แน่นอนและได้ผล

เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ความพยายามในการแก้ไขหรือลดช่องว่างทางการค้าให้แคบลงไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการดำเนินนโยบายในด้านการเงินและการคลังของรัฐบาลไทยไม่ได้ผลเท่าที่ควร เช่น การช่วยส่งเสริมทางส่งออกโดยการให้สินเชื่อเพื่อการส่งออก การใช้ภาษีควบคุมการนำเข้า การลดภาษีเพื่อการส่งออก เพราะนโยบายทั้งสองเป็นนโยบายที่ใช้ได้ในระยะสั้น ในระยะยาวรัฐบาลจะไม่มีเงินทุนสำหรับดำเนินการเพียงพอ และต้องการรายได้ส่วนหนึ่งจากภาษีในการส่งออกและนำเข้า เพื่อนำมาใช้จ่ายบำรุงประเทศ

ส่วนมาตรการและเป้าหมายอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น แม้จะเป็นเป้าหมายระยะยาวและกำหนดไว้ใกล้ความเป็นจริงก็ตาม แต่ในระยะยาวย่อมมีปัจจัยทางเศรษฐกิจจากภายนอกประเทศมากระทบให้การดำเนินไปสู่เป้าหมายช้าหรือห่างไกลความเป็นจริงออกไปอีก

(3) พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจไม่ได้

จากภาวะการขาดดุลทางการค้าและภาระหนี้สินจากต่างประเทศดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ประเทศไทยจะทำการพัฒนาประเทศไปสู่ระดับที่พอจะพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจได้นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้โดยยาก ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจของประเทศย่อมนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการเมือง ขาดการปรับปรุงและพัฒนาสังคม รวมทั้งโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจอื่นๆ

9.2 ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกประเทศ (Exogenous Factors)

เป็นอุปสรรคทางการค้าที่เกิดจากอิทธิพลภายนอกประเทศ อุปสรรคดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาด้านการส่งออกของประเทศไทย ซึ่งไม่อาจจะแก้ไขได้โดยรัฐบาลของประเทศ ปัญหาเหล่านี้ได้แก่

9.2.1 ปัญหาทางด้านภาษีอากร (Tariff Barriers: TBs)

ประเภทของTBs ได้แก่ การที่ประเทศลูกค้านำบางประเทศใช้มาตรการด้านการเก็บภาษีอากรเพื่อควบคุมการนำเข้า ซึ่งการใช้มาตรการทางด้านภาษีนับว่าเป็นการปฏิบัติตามหลักการของ GATT และ WTO ซึ่งส่งเสริมให้มีการค้าโดยเสรี

ปัจจุบัน ประเทศลูกค้านำที่นำสินค้าเข้ามักจะไม่ใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรเพื่อควบคุมการนำเข้า เนื่องจากเกรงว่าจะได้รับการกระทำโต้กลับและภาษีลดลงทุกครั้งที่มีการประชุมขององค์กรทางการค้าระหว่างประเทศ

ปัญหาที่ไทยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน คือ การที่ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปจะตั้งกำแพงภาษีนำเข้ามันสำปะหลังจากไทยเพิ่มขึ้นจากที่เก็บอยู่ เนื่องจากมีการนำเข้ามันสำปะหลังจากไทยเกินเป้า

9.2.2 ปัญหาที่มีใช้ภาษีอากร (Non - Tariff Barrier: NTBS)

(1) การควบคุมการนำเข้า (Import Restriction)

โดยปกติ มาตรการควบคุมการนำเข้าจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อประเทศนั้นๆ ขาดดุลทางการชำระเงินเท่านั้น แต่ในปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศมีการใช้มาตรการนี้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากข้อตกลงเกี่ยวกับสินค้าหลายประเภทมีการระบุไว้ในลักษณะว่า หากการนำเข้าก่อให้เกิดการทำลายตลาด หรือก่อให้เกิดการว่างงานภายในประเทศผู้นำเข้าแล้ว ประเทศนั้นย่อมมีสิทธิควบคุมการนำเข้าได้ ปัจจุบันการใช้ระบบโควตา (Quotas) จึงใช้แก่สินค้าหลายประเภทโดยหลายประเทศ โดยอาจกำหนดในรูประยะเวลาการนำเข้า การใช้ใบอนุญาตนำเข้า หรือการห้ามตลาด หรือให้เงินอุดหนุน รวมถึงการกีดกันด้านสุขอนามัย สิ่งแวดล้อม และด้านแรงงาน

(2) การบอยคอตต์ (boycott)

เป็นการปฏิบัติทางการทางเศรษฐกิจที่จะรวมกลุ่มกันไม่ทำการค้ากับประเทศใดประเทศหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลงโทษ ดังเช่น การที่สหประชาชาติ และ GATT สั่งให้ทุกประเทศทำการบอยคอตต์กับประเทศแอฟริกาใต้ มิให้ทำการค้าขายด้วย เพื่อเป็นการลงโทษที่

รัฐบาลของประเทศนั้นกดขี่ชาวพื้นเมือง ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศไทยจึงงดขายข้าวให้แอฟริกาใต้

(3) การควบคุมด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (sanitary and phytosanitary measures: SPS) เป็นมาตรการภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศนำมาใช้บังคับควบคุมการนำเข้าสินค้ามากที่สุด

(4) การควบคุมการนำเข้าด้าน ISO9000, ISO14000 และ ISO18000

(5) การควบคุมการนำเข้าด้วยมาตรการปกป้อง (safeguard)

จากปัญหาในด้านการค้าต่างประเทศของไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การที่ไทยประสบปัญหาการขาดดุลทางการค้าสืบเนื่องมาเป็นเวลานานนั้น เป็นการขาดดุลทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ อันเป็นภาวะการขาดดุลที่ประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศประสบปัญหาอยู่ ถึงแม้ว่าจะต้องใช้ระยะเวลาและมาตรการต่างๆ มากมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำเพื่อความอยู่รอดของประเทศและประชากร

9.3 สรุป

ปัญหาทางด้านการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศไทยประสบอยู่นี้ กล่าวได้ว่า เกิดจากการส่งสินค้าออกลดลงและมีการนำเข้าเพิ่มขึ้น สินค้าส่งออกที่ลดลงนี้ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งเกิดจากปัญหาทางด้านการผลิตซึ่งมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ขาดการนำสินค้าเกษตรไปแปรรูปให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานสากล เกษตรกรเองขาดแคลนทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และข่าวสารความรู้ทางการตลาด

ปัญหาประการที่สอง ได้แก่ ปัญหาทางด้านการตลาด ซึ่งเกิดจากระบบการจำหน่ายสินค้าในประเทศผ่านคนกลางมากเกินไป ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสินค้าสูง นอกจากนี้ การที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเองหรือบางครั้งพ่อค้าท้องถิ่นเป็นผู้นำสินค้าออกมาสู่ตลาดล่าช้า ทำให้คุณภาพสินค้าเลวลง หรือเน่าเสีย หรือการขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยี ทำให้สินค้าแปรรูปได้โดยใช้กรรมวิธีขั้นต้นเท่านั้น มูลค่าสินค้าจึงไม่เพิ่มขึ้นมากนัก ส่วนการขนส่งระหว่างประเทศก็ประสบปัญหาทางด้านปริมาณเรือขนส่งสินค้ามีจำกัด การขาดแคลนท่าเรือ น้ำลึก คลังสินค้า สินค้าไม่ได้มาตรฐาน การส่งมอบสินค้าให้กับพ่อค้าต่างประเทศไม่เป็นไปตามกำหนดเวลา รวมทั้งการขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ต่างประเทศได้ครบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าไทย

ปัญหาประการที่สาม ได้แก่ การบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งขาดนโยบายทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง จึงทำให้บรรยากาศการลงทุนไม่มั่นคงเท่าที่ควร และเกิดการขาดตอนในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศภูมิภาค

ปัญหาที่สี่ ได้แก่ การเกิดช่องว่างทางการค้าขึ้น ซึ่งเกิดจากการส่งสินค้าออกน้อยกว่าการนำสินค้าเข้า อันมีผลให้ประเทศพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจไม่ได้

ปัญหาประการที่หนึ่งถึงสี่นี้ นับได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากภายในประเทศเอง ส่วนใหญ่อาจแก้ไขได้ถ้ามีความเข้มแข็งและมีนโยบายที่มั่นคง

ปัญหาประการที่ห้า ได้แก่ การผูกประเทศคู่ค้ากีดกันทางการค้า ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูป การกีดกันทางภาษีศุลกากร และมีใช้ภาษีศุลกากร และนับวันการกีดกันทางการค้านี้จะขยายตัว และเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น นับได้ว่าเป็นปัญหาที่น่าวิตกและเป็นห่วงอย่างยิ่ง
